

[อ ยู่ อ ย่ า ง อ า เชี ย น]

อัศชัน ไต้ะตง ถอดความ
สมัชชา นิลปัทม์ เรียบเรียง

กวี จงกิจถาวร : ชวนมองประชาคมอาเซียน จาก ‘มุม’ ของ ‘ข่าว’

โครงการอบรมนักข่าวโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ ครั้งที่ 1/2555 ได้จัดการบรรยายพิเศษ “มองประชาคมอาเซียนจากมุมของข่าว” ณ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ บ้านพักรับรอง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดย กวี จงกิจถาวร บรรณาธิการอาวุโสเครือเนชั่นมัลติมีเดียกรุ๊ปและประธาน South Asian Press Association (SEAPA) เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2555 ทางกองบรรณาธิการรัฐมิแลเห็นว่ามีบางประเด็นที่น่าสนใจจึงได้เรียบเรียงมาให้ผู้อ่านได้ติดตาม ดังนี้

อาเซียน : พลวัตรในรอบ 45 ปี

กวีเกริ่นนำการบรรยายว่า ภาคีสมาชิกได้ร่วมลงนามเซ็นสัญญาเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 1967 หรือ 45 ปีมาแล้ว ในขณะที่นั้นนับว่าเป็นตัวกลางที่ดีของภูมิภาค เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่น่าสนใจ ดังเช่น ไม่มีเรื่องบาดหมางกับประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งยังไม่ได้เป็นประเทศคอมมิวนิสต์ มีนโยบายการทูตที่ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือสูงและยังได้รับการสนับสนุนจากโลกเสรี มีเจตจำนงที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกลไกที่จะลดความขัดแย้งในภูมิภาค ในขณะที่มาเลเซียกลับเป็นประเทศที่มีปัญหา กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์

นอกจากนี้ ไทยยังส่งเสริมการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเพื่อรับมือกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ในประเทศอินโดจีน ในปี 1992 หลังจากสงครามกัมพูชาสิ้นสุดลง จึงเป็นเรื่อหน้าแปลกที่ประเทศเวียดนามกลับเป็นประเทศแรกในกลุ่มอินโดจีนที่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียน

ทางด้านประเทศติมอร์ตะวันออกมีท่าทีว่าจะเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนเป็นประเทศที่ 11 แต่อินโดนีเซียได้คัดค้านไว้เมื่อ 3 ปีที่แล้ว ตอนหลังเมื่ออินโดนีเซียสนับสนุนกลับพบว่าสิงคโปร์ไม่ต้องการให้ติมอร์เข้ามาเป็นสมาชิก เนื่องจากไม่ต้องการให้ติมอร์ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพล

ของอินโดนีเซียอีกครั้ง โดยลึกๆ แล้วนั้น สิงคโปร์ ยังหวังที่จะให้ติมอร์อยู่ภายใต้อิทธิพลของ ออสเตรเลียเหมือนเดิม ส่วนประเทศบรูไนนั้นได้ ร่วมเข้ามาเป็นสมาชิกทันทีหลังจากที่จากได้รับ เอกราชไม่ถึง 1 อาทิตย์ นับว่าเป็นประเทศ ที่ฉลาด เพราะการได้เข้ามาเป็นสมาชิคนั้นทำให้อาเซียนมีสิทธิที่จะปกป้องประเทศสมาชิก

ส่วนประเทศปาปัวนิวกินี ยังไม่แน่ชัดว่าจะได้เข้ามาเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกกลุ่มอาเซียนหรือไม่ เนื่องจากว่ามีประเทศที่สนับสนุนเพียงสองประเทศคือ ฟิลิปปินส์กับอินโดนีเซีย ส่วนประเทศสมาชิกอื่นๆ นั้นไม่เห็นด้วย สาเหตุหนึ่งที่ปาปัวนิวกินีต้องการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มอาเซียน เพราะไม่อยากโดดเดี่ยวอีกทั้งยังถูกออสเตรเลียรังแกมาโดยตลอด ดังนั้นจึงหวังการปกป้องจากอาเซียน ซึ่งประเด็นหลักของอาเซียนคือการรวมตัวกันให้แข็งแรงเหมือนต้นข้าว 10 ต้นมัดรวมกันดังที่ปรากฏในตราสัญลักษณ์ของอาเซียน

กฎบัตรอาเซียน

พัฒนาการความร่วมมือของอาเซียนในช่วงแรกๆ หลังการก่อตั้งเน้นความร่วมมือด้านการเมือง ก่อนที่จะขยายไปสู่ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและสังคมในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา และมีการรวมกลุ่มที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงของบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจของโลกและภูมิภาคความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมืองในยุคสงครามเย็น ยุติลง รวมทั้งการก้าวเข้าสู่โลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีมหาอำนาจใหม่คือจีนและอินเดีย และต้องเผชิญกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ ทำให้อาเซียนต้องปรับตัว

เมื่อ 45 ปีก่อน ศรีลังกาเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ต้องการเข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่มอาเซียน เพราะไม่ต้องการอยู่ในกลุ่มประเทศเอเชียใต้และประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่อาเซียนไม่รับ สาเหตุหนึ่งอาจจะมาจากกรณีพิพาทระหว่างรัฐบาลศรีลังกากับกลุ่ม “พยัคฆ์หมิฬิแลม” ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับเชื้อชาติและอาเซียนไม่ต้องการเข้าไปเกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิก 10 ประเทศ และหากต้องการแข่งขันกับสหภาพยุโรปซึ่งมีสมาชิกถึง 27 ประเทศ คงต้องเพิ่มจำนวนของประเทศสมาชิก ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าประเทศติมอร์ตะวันออกจะได้เข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิกในอนาคต

ก็วยังกล่าวอย่างท้าทายอีกว่า ในอีก 10 – 15 ปีข้างหน้า การที่ออสเตรเลียกับนิวซีแลนด์เข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นมีความเป็นไปได้ค่อนข้างมาก เพราะแนวคิดใหม่อาจจะไม่สนใจ

และปรับระบบการทำงาน โดยเน้นประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น โลกปัจจุบันเป็นโลกของความร่วมมือในระดับภูมิภาค จะเห็นได้จากการรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ ในยุโรป ละตินอเมริกา เอเชียใต้ และแอฟริกา เพื่อสร้างโอกาสเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและอำนาจต่อรองอาเซียนจึงจำเป็นต้องวางรากฐานสำหรับการสร้างประชาคมอาเซียนที่ประกอบด้วย 3 เสาหลักคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ภายในปี 2558

กฎบัตรอาเซียนเป็นความตกลงระหว่าง

เรื่องภูมิศาสตร์ แต่สนใจเรื่องของผลประโยชน์ที่แต่ละประเทศจะได้รับ ดังนั้นความหมายของอาเซียนจึงอาจจะไม่ใช่กลุ่มประเทศในเอเชียอาคเนย์อีกต่อไป

‘พีใหญ่’ และ ‘ภาษา’ ของอาเซียน

กวีได้วิเคราะห์การเมืองในประเทศกลุ่มอาเซียนว่า การเมืองในอาเซียนนั้นมีหลายระบบด้วยความหลากหลายนี้ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นองค์กรที่ไม่ได้มีเอกภาพในทางความคิดมากนัก ในขณะที่มาเลเซียคิดอย่างหนึ่ง ประเทศอินโดนีเซียก็คิดไปอีกอย่างหนึ่ง เป็นต้น แต่สำหรับสื่อมวลชนเมื่อต้องเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับอาเซียน สิ่งสำคัญคือ ต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความต้องการของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ อาเซียนไม่เหมือนกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งเมื่อจะรับสมาชิกเพิ่มนั้นต้องเตรียมตัวให้พร้อมทั้งทางด้านการเมือง ความคิด

การบริหารธุรกิจ สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ตัวอย่างประเทศตุรกีเป็นประเทศหนึ่งที่ไม่สามารถเข้าไปเป็นสมาชิกในสหภาพยุโรป (EU) ได้ ขณะที่สมาชิกกลุ่มประชาคมอาเซียนนั้นมีการรวมตัวก่อนและจัดการกับความหลากหลายในภายหลัง

สำหรับประเทศผู้ทรง “อิทธิพล” ของอาเซียนในอนาคต กวีมองว่าอินโดนีเซียอาจจะยกระดับเป็นพีใหญ่ทางด้านบทบาทและภาษา

“ผมคิดว่าอีก10-20ปีข้างหน้า ภาษาอินโดนีเซียจะเป็นภาษาของอาเซียน เพราะเป็นประเทศประชาธิปไตยที่มีบารมี โดยเฉพาะหลังจากได้เป็นประเทศประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ในปี ค.ศ.1998 ก็มีหลายประเทศที่ให้การยอมรับอินโดนีเซียมากขึ้น ประเทศไทยก็เคยมีบารมีที่สูงมากในปี ค.ศ.1995 มีนโยบายส่งเสริมประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน” ถึงขนาดนี้ กวีย้ำว่า

ประเทศสมาชิกที่กำหนดกรอบโครงสร้างองค์กรเป้าหมายหลักการ และกลไกที่สำคัญต่างๆ ของอาเซียนและให้สถานะนิติบุคคลแก่อาเซียนโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) เพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 (2) สร้างกลไกที่จะส่งเสริมให้รัฐสมาชิกปฏิบัติตามความตกลงต่างๆ ของอาเซียนและ (3) ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริงมากขึ้น

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ที่บาหลี ปี 2546 ที่ประชุมได้เห็นชอบให้มี

จัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี 2563 (ค.ศ.2020) ต่อมาในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 ที่เวียงจันทน์ สปป.ลาว ปี 2547 ผู้นำได้เห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Programme – VAP) ซึ่งกำหนดมาตรการในการขับเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียน ซึ่งรวมถึงการจัดทำกฎบัตรอาเซียนด้วย ซึ่งผู้นำอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 11 ปีถัดมาได้เห็นชอบให้จัดทำกฎบัตรอาเซียน และตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องกฎบัตรอาเซียน (Eminent Persons Group on the ASEAN Charter-EPG) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทิศทางการรวมตัวของอาเซียน และสาระสำคัญที่ควร

“ถึงตอนนี้ประเทศไทยกำลังจะตกกระป๋อง และจะต้องตกไปอีกนาน”

‘พม่า’ นำจับตาเวทียาเซีย

ประธาน SEAPA วิเคราะห์ว่า ขณะนี้พม่า เป็นตัวแปรใหม่สำหรับสมาชิกอาเซียน เพราะ ไม่มีประเทศไหนคว่ำบาตรแล้ว ทั้ง 10 ประเทศ ต่างเข้าสู่ภาวะของการแข่งขันกัน

“พม่าสามารถล้มโต๊ะอาเซียนได้ อาจเปลี่ยน จาก Zero มาเป็น Hero ขณะที่ไทยยังคงหวังว่า อดีตนายทักกษิณ ชินวัตร จะกลับประเทศ หรือไม่ ปัญหาอีก 3 ปีก็ไม่จบ แต่ประเทศไทย จบ 65 ปีหลังสงครามโลก ไทยเป็นประเทศได้รับ สิทธิพิเศษในฐานะที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ ขาดตอน แต่รัฐบาลไม่มีนโยบายต่อเนื่อง ขณะนี้ ในอาเซียนต่างยื่นเรืงหน้าเพื่อแข่งขัน ไทยได้ สิทธิล่วงหน้าถึง 65 ปี การพัฒนายังไปไม่ถึงไหน”

กวียังกล่าวถึงประเด็นการแทรกแซง

ทางการเมืองด้วยว่า การไม่แทรกแซงกันเองใน ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นเรื่องสำคัญเพราะ จะสร้างความมั่นใจต่อกันมากขึ้น แต่ภาวการณ์ ปัจจุบัน ได้มีการแทรกแซงทางการเมืองเกิดขึ้น โดยอดีตนายทักกษิณ (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) ไปจับมือกับประเทศกัมพูชาและอีกหลาย ประเทศในสมาชิกอาเซียน เพียงแต่เป็นประเด็น ยังไม่มีใครกล้าที่จะคุย ความสำคัญคือการ ตีความหมายของการไม่แทรกแซงการเมือง ภายในสมาชิกอาเซียนได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็น วิธีการเข้าข้างตัวเองเหมือนที่ประเทศญี่ปุ่น ตีความหมายเข้าข้างตัวเองว่ารัฐธรรมนูญของตนห้ามใช้กำลัง แต่สามารถส่งเสริมกำลังในการ รักษาสันติภาพในประเทศอื่น เช่นเดียวกับกรณี ของอาเซียนที่มีการพบปะอย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างประเทศก่อนที่จะมีการประชุมอาเซียน ซึ่งหากตกลงกันได้ก็จะกลายเป็นทางการทันที การปรับโครงสร้างสำนักเลขาธิการอาเซียน

มีปรากฏในกฎบัตรอาเซียน การร่างกฎบัตร อาเซียนทำกันในปี 2549 โดยให้คณะทำงาน ระดับสูงได้เสนอให้ผู้นำอาเซียนลงนามใน กฎบัตรอาเซียนระหว่างการประชุมสุดยอด อาเซียนครั้งที่ 13 ที่สิงคโปร์ ปี 2550

ความสำคัญของกฎบัตรอาเซียนต่อ ประเทศไทย

1. ไทยเป็น 1 ใน 5 ของผู้ร่วมก่อตั้ง อาเซียน เป็นสถานที่กำเนิดของอาเซียนและมี บทบาทนำในอาเซียนมาโดยตลอด ไทยเป็น ประธานอาเซียนในปี 2551-2552 และระหว่าง ปี 2551-2555 ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ จะเข้ารับตำแหน่งเลขาธิการอาเซียน ซึ่งเป็นการ

ตอกย้ำบทบาทนำของไทย ทั้งนี้การมีกฎบัตร อาเซียนจะช่วยให้อาเซียนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น จะเป็นการสะท้อนความสำเร็จทั้งของไทยและ ภูมิภาคนี้โดยรวม

2. กฎบัตรอาเซียนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพันธกรณีต่างๆ ของประเทศ สมาชิกซึ่งจะช่วยสร้างเสริมหลักประกันให้กับ ไทยว่าจะสามารถได้รับผลประโยชน์ตามที่ ตกลงกันไว้ได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้การปรับปรุงการดำเนินงาน และโครงสร้างองค์กรของอาเซียนให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น และการเสริมสร้างความ ร่วมมือใน 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียนจะ เป็นฐานสำคัญที่จะทำให้อาเซียนสามารถตอบ

มีการสนับสนุนงบประมาณที่สำคัญหลังจากปี ค.ศ.2008 ก็ได้จัดระบบให้มีผู้แทนถาวรใน สำนักงานเลขาธิการอาเซียน ความคิดนี้ใช้เวลา กว่า 17 ปีกว่าจะประสบผลสำเร็จ ปัจจุบันมี 3 ประเทศที่ยังไม่ได้ตั้งตัวแทนถาวร ได้แก่ ลาว กัมพูชา และพม่า เพราะต้องใช้เงิน การตั้ง สำนักงานที่ประเทศอินโดนีเซียนั้นต้องใช้งบ ประมาณของประเทศไทย 10,000,000 บาท และ คนที่เป็นเลขาธิการของประชาคมอาเซียนไม่มี สิทธิที่เซ็นสัญญาในนามอาเซียน ได้เพียงนำจดหมายจากเมืองหลวงของอาเซียนไปยังอีก ประเทศหนึ่งและประเทศสมาชิกจะต้องเป็นผู้เซ็น ดังนั้น กวีจึงเห็นว่าสิ่งที่อาเซียนต้องพัฒนาคือ การเพิ่มบทบาทให้กับเลขาธิการอาเซียนมากขึ้น

พลังการขับเคลื่อนของประชาคมอาเซียนอยู่ที่ เศรษฐกิจของจีน

ประธาน SEAPA ให้ข้อคิดแก่ผู้สื่อข่าวรุ่น

สนองต่อความต้องการและผลประโยชน์ของรัฐสมาชิก รวมทั้งยกสถานะและอำนาจต่อรอง และภาพลักษณ์ของประเทศสมาชิกในเวทีระหว่างประเทศได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้เรื่องใหม่ในอาเซียนที่ไทยผลักดันให้ปรากฏในกฎบัตรฯ ได้แก่ (1) การจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน ทั้งนี้ จะต้องมีการจัดทำ Terms of Reference เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรนี้ต่อไป (2) การให้อำนาจเลขาธิการอาเซียน สอดส่องและรายงานการปฏิบัติตามความตกลงของรัฐสมาชิก (3) การจัดตั้งกลไกสำหรับการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ระหว่างประเทศสมาชิก (4) การระบุให้ผู้นำเป็นผู้ตัดสินว่าจะ

ใหม่ว่า ผู้สื่อข่าวต้องจับตาดูสินค้าไทยในประชาคมอาเซียนให้มาก เพราะปัญหาเศรษฐกิจการเงินโลกมาอันดับหนึ่ง ความมั่นคงทางด้านพลังงานอันดับสอง ปัญหาข้ามชาติ การก่อการร้าย โรคเอดส์ระบาด นักข่าวประชาคมอาเซียนจะต้องรู้ปัญหาภายในและภายนอกประชาคมอาเซียนด้วย เช่นปัญหาสภาวะโลกร้อน ปัญหาการก่อการร้าย อย่างกรณีการก่อการร้ายของอิหร่าน ไม่มีใครเขียนได้ตรงประเด็น เพราะต่างคิดว่าไม่มีใครคิดร้ายต่อประเทศไทย ทุกคนรักเมืองไทย เมื่อเกิดระเบิดที่กรุงเทพฯ ต่างก็ดำทอกัน โดยไม่เข้าใจว่าการเมืองของการก่อการร้ายเป็นคืออะไร ประเทศไทยออกมาปฏิเสธ ทั้งที่ไม่มีอะไรต้องนำกลัวต่อการรับมือกับก่อการร้าย

ประชาคมอาเซียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับกลไกการแก้ปัญหาข้อพิพาททางการเมือง ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีกลไกการยุติ

ดำเนินการอย่างไรต่อรัฐผู้ละเมิดพันธกรณี ตามกฎบัตรฯ อย่างร้ายแรง (5) การเปิดช่องให้ใช้วิธีการอื่นในการตัดสินใจได้หากไม่มีฉันทมติ (6) การให้ความสำคัญกับการส่งเสริม การปรึกษาหารือระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อผลประโยชน์ร่วม ซึ่งทำให้การตีความหลักการห้ามแทรกแซงกิจการภายในมีความยืดหยุ่นมากขึ้น (7) การเพิ่มบทบาทของประธานอาเซียน เพื่อให้อาเซียนสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที (8) การเปิดช่องทางให้อาเซียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรภาคประชาสังคมมากขึ้น และ (9) การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อพิพาทและต้องพึ่งพาสหประชาชาติ เช่น ประเทศมาเลเซียมีข้อพิพาทกับประเทศอินโดนีเซียเรื่องกาลิมันตัน สิงคโปร์มีปัญหาเรื่องบางหมู่เกาะกับประเทศมาเลเซีย ต่างก็ใช้ศาลโลกไกล่เกลี่ย เป็นสิ่งที่แสดงว่าประชาคมอาเซียนมีปัญหาในการแก้ไขข้อพิพาทของตัวเอง และควรเพิ่มประเด็นนี้อีกด้วย

ขณะเดียวกัน ประชาคมอาเซียนมีประเด็นที่เกี่ยวข้องความมั่นคงและนโยบายการทูต ซึ่งมักจะมีคนเปรียบเทียบกับสหภาพยุโรป (EU) ว่าเวลาพูดจะเหมือนๆ กันแต่เวลาประชาคมอาเซียนเวลาพูดอะไรไม่เคยเหมือนกัน เพราะแต่ละคนมีความภาคภูมิใจในอธิปไตยของตนเอง หากยึดถือเหมือน EU จุดยืนของประชาคมอาเซียนก็จะอ่อนแอลง ยกตัวอย่างเช่น กรณีทะเลจีนใต้ ประชาคมอาเซียน 10 ประเทศที่พูดเยอะที่สุด เวียดนามกับฟิลิปปินส์ซึ่งมีข้อพิพาทในกรณีดัง

กล่าว แต่ในปี ค.ศ.1995 ประเทศไทยมีการพูดเรื่องนี้อยู่บ้าง นั่นคือเป็นประเด็นหนึ่งเดียวด้านความมั่นคง

ก็วิพากษ์ความเป็นห่วงต่อความเป็นเอกภาพของประชาคมอาเซียนว่าถ้าจะส่งผลต่อการสร้างพลังต่อรองกับกลุ่มประชาคมอื่นๆ สิ่งที่น่าหวาดหวั่นก็คือ โอกาสที่จะเป็นหนึ่งเดียวในด้านความมั่นคงแทบจะไม่มีเลย เพราะประเทศอาเซียนหวงตนเองมากไม่ยอมให้ประชาธิปไตยของประเทศตนเองไปตกอยู่กับประชาคม

องค์กรภาคประชาสังคมจะสามารถร่วมกับประชาคมอาเซียนได้หรือไม่ั้น ภาคประชาสังคมจะต้องกระตุ้นหรือรื้อฟื้นพลังผลักดันจากรากหญ้าสู่ผู้นำสร้างประชาคมอาเซียนให้ได้ กำหนดคุณและโทษแก่สมาชิกประชาคมอาเซียนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎบัตรอาเซียนอย่างเคร่งครัด

เช่น ให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน 2 ครั้งต่อปีจัดตั้งคณะมนตรีเพื่อประสานความร่วมมือในแต่ละ 3 สาขา และการมีคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียนที่กรุงจาการ์ตาเพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการประชุมของอาเซียน เป็นต้น

การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทย

ไทยได้รับหน้าที่ประธานอาเซียนต่อจากสิงคโปร์ภายหลังการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ 41 ที่สิงคโปร์ในเดือน ก.ค. 2551 การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทยอยู่ในช่วงเวลาที่สำคัญเนื่องจาก (1) กฎบัตรอาเซียนจะมีผลใช้บังคับ (2) การจัดทำแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมการเมือง

ความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมเพื่อมุ่งไปสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 และ (3) อยู่ในช่วงเวลาเดียวกับที่คนไทย คือ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ ดำรงตำแหน่งเลขาธิการอาเซียน (วาระ 5 ปี ตั้งแต่ 1 ม.ค. 2551-31 ธ.ค. 2555)

โดยที่กฎบัตรอาเซียนกำหนดให้วาระการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนเป็นไปตามปฏิทิน ดังนั้นไทยจะดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนเป็นเวลา 1 ปี 6 เดือนคือ ตั้งแต่ ก.ค. 2551 – ธ.ค. 2552

ยุทธศาสตร์การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทย

กระทรวงการต่างประเทศได้หารือกับ

มีระบบการเมืองเปิด และเป็นประชาธิปไตย เคารพการเลือกตั้ง ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ อย่งที่ประเทศพม่ากำลังดำเนินการอยู่ ไม่เคยเชิญนักสังเกตการณ์จากต่างประเทศเข้ามา ดังนั้น พม่าทำให้สมาชิกอาเซียนต่างๆ ไม่สบายใจ ไม่ว่าจะเรื่องเคารพสิทธิมนุษยชนและเคารพบทบาทของภาคประชาสังคม จึงต้องมีกองกำลังรักษาสันติภาพของประชาคมอาเซียน ซึ่งปัจจุบันนี้ยังไม่เกิดขึ้น

ความฝันของประชาคมอาเซียน

กวีเผยถึงข้อมูลเล็กๆ ที่เป็นความฝันใฝ่ของประชาคมอาเซียนที่มีร่วมกันว่า การจะยกระดับขึ้นจากสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) มาเป็น สหภาพอาเซียน (ASEAN UNION) คงยังเป็นไปได้ยาก ขณะที่

หนังสือเดินทางอาเซียนอาจต้องรอไปอีก 5 ปี ข้างหน้า การเข้า-ออกระหว่างประเทศยังคงต้องรอไปอีกราว 10 ปี ข้างหน้า ส่วนสกุลเงินของอาเซียนนั้นอาจไร้ความหวัง เพราะจากประสบการณ์ของ EU ที่ต้องยกเลิกไปก่อน เพราะไม่มีความพร้อม การเป็นสภาอาเซียน (ASEAN council) ยังคงยากลำบาก และด้านสิทธิมนุษยชนของประชาคมอาเซียน กวีก็กล่าวว่า ควรจะเลิกหวังดีกว่า

กวี อ้างถึงรายงานของ Freedom House ว่าในภูมิภาคอาเซียนไม่มีสื่อใดที่มีความอิสระเสรีอย่างสมบูรณ์เลย ประเทศที่พอมีสื่อเสรี เช่น อินโดนีเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ๆ นั้นยังไม่มีสื่อเสรี ซึ่งเกณฑ์เหล่านี้ก็มีความแตกต่างกันคือ ชาวต่างชาติจะมีการวัดเสรีภาพด้วยการมองว่า มีหรือไม่มี ส่วนประชาคมอาเซียนวัดเสรีภาพด้วยการมองว่ามีน้อยหรือไม่มี

หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในวาระที่ไทยจะดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนดังนี้

1. สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้ประชาชนได้รับทราบ
2. ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทไทยในฐานะประธานอาเซียน
3. เสริมสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคงภายในปี 2558
4. เสริมสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2558
5. เสริมสร้างประชาคมสังคมและวัฒนธรรมภายในปี 2558
6. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน

ทั้งนี้กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดเป้าหมายสำคัญที่ไทยจะผลักดันในช่วงที่ดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. การอนุวัติข้อผูกพันภายใต้กฎบัตรอาเซียน (Realising the commitments under the ASEAN Charter) โดยเฉพาะการยกวางขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ที่จะจัดตั้งขึ้น ได้แก่ กลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน และคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา เป็นต้น
2. การทำให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นจุดศูนย์กลาง (Revitalising ASEAN as a people-centred Community) ซึ่งหมายถึงการเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนในหมู่ประชาชน การส่งเสริม

กวียังได้อธิบายต่อว่า ดัชชีสื่อเป็นเรื่องที่แปลก เพราะว่าประเทศที่มีเสรีภาพมาก ๆ ประเทศนั้นจะมีการลงทุนมาก ถือว่ามีความโปร่งใสทางด้านข้อมูล แต่ประเทศไทยคิดว่าการที่สื่อมีเสรีภาพมากขึ้นนั้น กรณีการหมิ่นสถาบันจะมากขึ้นด้วย กวีบอกว่าเป็นวิธีคิดที่ตลกมาก

ในช่วงท้ายของการบรรยาย กวีชี้แจงถึงปัญหาหลักๆ ของสื่อมวลชนอาเซียนที่สื่อมวลชนรุ่นใหม่ควรรับรู้และนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุง เช่น ปัญหานักข่าวในประชาคมอาเซียน คือมีการเล่นพรรคเล่นพวก ไม่แสดงถึงความรู้สึกร่วมต่อชะตากรรมของสมาชิกอาเซียน ไทยก็เขียนเฉพาะไทยกับอาเซียน มาเลเซียก็สนใจเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างตนกับอาเซียน การจะเป็นนักข่าวอาเซียนนั้นจะต้องคำนึงว่าประชาคมอาเซียนเป็นองค์กรร่วม ไม่ใช่คิดแต่เพียงว่าจะได้อะไรจากอาเซียน

นอกจากนี้ยังมีปัญหาการกลัวถูกแทรกแซงจากสื่อต่างชาติ และไม่สนใจข่าวข้ามชาติซึ่งมีผลต่อประเทศของตน โดยเฉพาะลาวกับเวียดนามไม่ยอมให้ใครเขียนข่าวภายในประเทศของตน ขณะเดียวกัน สื่อมวลชนจำนวนไม่น้อยก็ไม่มีความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์และเรื่องอื่นๆ ของประชาคมอาเซียน ดังนั้นจึงไม่มีประวัติศาสตร์ร่วม ต่างจากสหภาพยุโรปที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน

“นักข่าวดูถูกประเทศเพื่อนบ้าน มีความคิดแบบชาวดำ คิดว่าประเทศของตัวเองดีกว่า นักข่าวน่าจะส่งเสริมอัตลักษณ์และแสดงความรู้สึกร่วมในความเป็นประชาคมอาเซียน ส่งเสริมประชาคมอาเซียนแบบวิชิบูรณาการ ส่งเสริมความโปร่งใส ในการเข้าถึงข้อมูลในอาเซียน ปัจจุบันนักข่าวที่เขียนข่าวในกรอบอาเซียนนั้นมีน้อยมาก” กวีกล่าวทิ้งท้าย (๕)

การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในการสร้างประชาคมอาเซียน

3. การเสริมสร้างการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์สำหรับประชาชนทุกคนในภูมิภาค (Reinforcing human development and security for all the peoples of the region) โดยส่งเสริมให้ความร่วมมือของอาเซียนตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนให้มากที่สุด โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนเช่น ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงานการจัดการภัยพิบัติและการเสริมสร้างเสถียรภาพด้านการเงินในภูมิภาค

นอกจากนี้ไทยยังจะใช้โอกาสในการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนผลักดันความ

ร่วมมือของอาเซียนและความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาภายใต้กรอบอาเซียน+1 อาเซียน+3 และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit-EAS) ให้ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์และแก้ไขปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อให้อาเซียนเป็นองค์กรที่ตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงและสามารถคงความสำคัญของอาเซียนในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเอาไว้ได้

กรมอาเซียน
กระทรวงการต่างประเทศ
22 มกราคม 2552